

Gotika

TISÍC Odstínů temna v nezávislé muzice

TEXT PAVEL ZELINKA FOTO ARCHIV

Není širšího hudebního světa než tzv. gotika. Z původně post-punkových inovátorů, mysticky orientovaných rockerů se rodina zaštitěná drsnějším historickým obdobím evropských dějin rozrostla do svébytného světa uvnitř hudebního kolbiště. Dnes se k tomuto žánru hlásí nejen tradiční gotici zahalení do dlouhých plášťů, ale také apokalyptičtí industrialisté, temní EBM tvrděci, goticko-akustičtí revivalisté, rozněžnělí synthpopaři, hororové psychobilly spolky, deathrockoví milovníci, steampunkoví nadšenci nebo dark-kabaretní inovátoři. Pak však přichází ke slovu další milovníci žánru, kteří tvrdí, že gotika není pouze o hudbě, ale má své přesahy do výtvarného umění, literatury, filmu či módy. Jak to tedy se stále velmi aktivní subkulturou doopravdy je, zkusíme stručně vysvětlit v následujících řádcích.

Lž v roce 1986, když na scéně prorazili Specimen, The Sisters Of Mercy nebo Fields Of The Nephilim, se Abbo, předák UK Decay, ošival a prohlásil: „Tohle ale není žádná gotika! Pokud tohle lidi považují za gotiku, tak se strašně pletou a v tom případě už nechci být součástí gotické scény.“ Protagonisté první vlny gothic rocku nesnesli pomyslení, že jejich následovníci si našli svůj styl a zcela přirozeně tak rozšířili gotickou škatulku do nových teritorií. A je zajímavé, že o tolik desetiletí později se děje úplně to samé. Vždyť v současné době do gotiky náleží spousta muziky, jež by dříve spojoval dohromady pouze málokdo. Gotika a elektronika, odnože rockabilly nebo dokonce kabaretu? Pche! Dnes se tomu uvnitř gotické komunity nikdo nediví. Gotický hudební svět tak připomíná katolickou církev, která také pod jednou střechou sdružuje tisíce proudů, někdy i jdoucích proti sobě. Gotika je však ve své univerzálnosti ještě rafinovanější. Ona totiž postupně pohlcuje hudební větve rašící na nezávislém kmeni delší dobu. Desítky protagonistů přijímá pod svá temná křídla retrospektivně.

První gotické vlny

Vás možná zajímá, proč zrovna „gotika“? Pojďme na to přes architekturu. Název gotika zavedli italská humanisté, kteří ji mylně spojovali s Góty, jejichž umění bylo považováno za barbarické. Později ale byla právě tato architektura brána jako snaha přiblížit se Bohu a na barbarství se zapo-

mnělo. V 18. století pak přišel romantismus a vznik gotických románů. Literatura tohoto charakteru byla prochnutá fascinací smrti a nadpřirozenými jevy. Koncem 70. let minulého století se tento termín poprvé použil v hudební sféře. Punku pomalu docházel dech a hudebníci začali na jeho jednoduchém základu experimentovat. Tak vznikl post-punk a vynořily se takové kapely jako Bauhaus, Siouxsie & The Banshees nebo Joy Division, které původní punkový model přepracovaly po svém. Navíc se všichni tito představitelé i se svými fanoušky začali čím dál víc halit do černé barvy. V roce 1982 své brány otevřel první klub Batcave, který se posléze stal líhní dalších gotických muzikantů. Amerika si ovšem post-punk přebrala po svém. Na rozdíl od aristokratické Anglie šla jak v hudbě, tak tematicky víc na dřeň a již na přelomu 70. a 80. let se Kalifornie stala kolébkou undergroundovějšího a pudovější death rocku.

Po první vlně gothicrockových kapel se přivalila logická druhá. Ta s sebou přinesla výrazně vyšší mediální pozornost a s tím spojenou popularitu. Ve světě vládla napjatá atmosféra studené války, takže i hodní synthpopoví hoši Duran Duran se neváhali v interview svěřit s tím, že by byli rádi, kdyby to byli oni, na něž fanoušci tančí, když na Zemi padne atomová bomba. V této atmosféře se na scéně zjevili nováčci The Sisters Of Mercy, jejich odpadlíci The Mission či Fields Of The Nephilim a na rozdíl od The Cure nebo Public Image Ltd. začali sklízet prodejní vavříny už se svými prvními alby. Být v polovině 80. let gotikem bylo prostě cool...

Ovšem po hromadných tancích na hrobech přišla do mainstreamových médií vlna zájmu o euforickou elektroniku a zaprášeným, introvertním kovbojům odzvonilo. Zdálo se, že gotice jako takové zvoní umíráček.

Jak už dnes ale víme, gotika svoji krizi přežila a zanořená v undergroundu metastázovala do desítek různých poloh.

Undergroundový rozkvět

První polovina 90. let se vyznačovala nevídaným optimismem. Sovětsko-americké napětí padlo, ekonomice se dařilo a hudební sféře vládla euforická taneční hudba či flanelový grunge. Mainstreamem odhozená gotika se coby opuštěná holka dala s mnoha dlouho známými kamarády do holportu. Devadesátá optimistická léta jako by většinu hudebních skeptiků shromáždila pod jednu střechu. Tou se stala právě gotika. Podíváme se na některé z nich podrobněji:

ELECTRONIC BODY MUSIC (EBM)

Umělci, kteří elektronicko-popovou tvorbu Kraftwerk přetáhli černou barvou a futuristické příběhy zasadili doprostřed válečných vřav či do dystopických, neveselých krajín. EBM i z tohoto důvodu často tihne ve svých rytmech k vojenskému pochodu až kvapíku. Ze zásadních kapel můžeme jmenovat Front 242, Nitzer Ebb nebo domácí Vanessu.

INDUSTRIAL

Pokračovatelé hlukařů, akademických experimentátorů, kteří se navíc inspirovali industriální současností, leckdy až depresivně obestírající určité regiony Evropy. Ve své hudbě používají za nástroje průmyslový odpad. Zakladatelé tohoto žánru Throbbing Gristle začali vydávat svou muziku už v polovině 70. let, ještě před nástupem gotiky, následování např. Einstürzende Neubauten, Test Dept. nebo u nás třeba Paprsky Inženýra Garina či Veselými filistíny.

DARK AMBIENT

Neveselou současnost konce 20. století také dobře reprezentuje dark ambientní větev, kde „užitková hudba“ Briana Ena určená k relaxaci získává v rukou umělců podobu rekviem za postindustriální dobu s použitím elektronických, hlukových, industriálních nástrojů, ale také haldy samplů posbíraných v pleněru nebo z filmů. Z výrazných umělců můžeme jmenovat Lustmord, Zoviet France nebo z českých umělců Vladimíra Hirsche.

SYNTH POP

Nespokojenost s punkovou omezeností řešili někteří hudebníci zapojením elektronických výtvarníků do stále jednoduchých skladeb. Přes stylizova-

nou vlnu nové romantiky se řada umělců dostala k možná až nečekaně mrazivé výpovědi, jež však dokázala dodat v elektropopové podobě. Třeba jako Depeche Mode, Gary Numan nebo OMD.

NEO FOLK

Od punku k předkřesťanským nebo raně křesťanským evropským kořenům. To je inspirace řady umělců, kteří spojili staré nápěvy s punkovou jednoduchostí, syntezátory, vojenskými kotli nebo automatickým bubníkem. Tak se prezentují například Death In June, Sol Invictus nebo Current 93.

ytaroví hrdinové též neudržovali pouze status quo, ale mnozí se pustili do míchání gothicrockového fundamentu s elektronikou (Clan Of Xymox, ale třeba i Die Krupps), rockem (Nine Inch Nails) nebo metalem (Ministry). Na důležitosti získává vizuální stránka projektů. I fanouškům mnohem víc záleží na výjimečnosti jejich zevnějšku. Vznikají první módní značky orientované na žánrové publikum, začínají vycházet časopisy a objevují se první gotické festivaly.

Umělci kytarové a elektronické odnože gotiky jsou upisováni vydavateli soustředěnými se pouze na gotiku. Zatímco většina kapel se musí pasovat s nezájmem mainstreamu, ten si naopak některé protagonisty vybírá a tvoří z nich megahvězdy, jež do dnešních dnů nemají problém vyprodávat haly pro desetitisíce fanoušků. Ať už se jedná o Depeche Mode, Nine Inch Nails nebo The Cure, všichni vlastně pokračují na své cestě, aniž by museli podlézat mainstreamu. A počet posluchačů roste.

Gotická současnost

Profesorka manchesterské univerzity Jennifer Mason říká, že gotici disponují schopností najít umění tam, kde se zdá že chybí; nacházejí světlo v temnotě a tak přijímají celou jeho podstatu. Možná tato vlastnost a revival, který v poslední době postihl post-punk (s kapelami jako Interpol, The National nebo Editors) i synth pop (včetně Lady Gaga, Little Boots nebo La Roux), spolu s popularitou romantických fantasy thrillerů (například milovaná i proklínaná saga **Stmívání**) napomáhá renesanci gotiky. Navíc všechny tyto impulzy přicházejí po opadnutí emo šilenství, přičemž řada mladistvých po odeznění této horečky hledá inspiraci v blízkém oko-

Bauhaus

Dead Can Dance

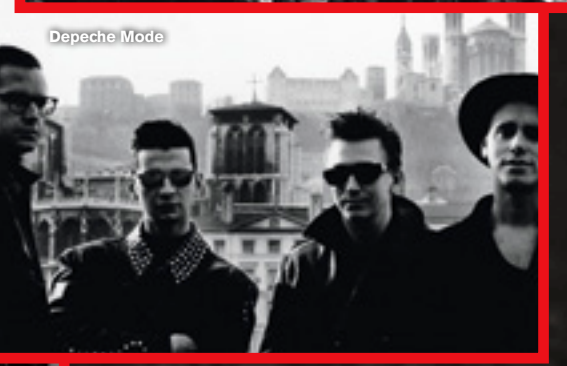
Corvus Corax

Death In June

Front 242

Depeche Mode

Gotický slovníček

Bela Lugosi – legendární maďarský herec populární především díky ztvárnění postavy Dráky v mnoha filmech. Lugosiho smrt, ještě nedávno zahalená tajemstvím, obestřela jeho postavu tajemstvím, které v gotické hymně *Bela Lugosi's Dead* výborně ztvárnila kapela Bauhaus.

Batcave – první gotický klub, situovaný v Londýnské čtvrti Soho. Vznikly zde například kapely Alien Sex Fiend nebo Specimen. Termín Batcave dnes označuje hudbu vycházející z gothicpunkových kořenů.

Everyday is Halloween (Každý den je Halloween) – fráze, původně ze stejnojmenné písně od Ministry, se stala neoficiálním gotickým mottem.

Kindergoth – hanlivé označení mládeže, která si hraje na „übergoty“, ale přitom o historii a kořenech scény nemá ani páru.

Gotický piknik – setkání gotiků většinou v parku, často ve viktoriánském podání, s bohatým prostíráním a vodní dýmku.

Cybergoth – milovník temné elektronické hudby, v honosném oblečení plném svítících, žlutých či růžových doplňků, včetně umělých, barevně výrazných dredů.

Grufties – v Německu často užívaný výraz pro označení fanoušků gotiky v 80. a 90. letech.

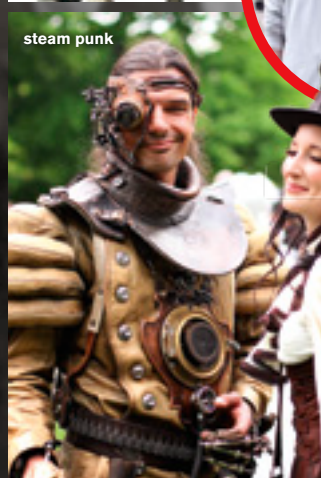
Wave Gotik Treffen – největší setkání gotiků, kterého se v Lipsku každoročně na Letnici účastní okolo 25 tisíc gotiků.

Prague Gothic Treffen – největší setkání gotiků v ČR. Probíhá poslední srpnový víkend v Praze.

Zombie walk – Pochod fanoušků hororů, především se zombie tematikou centrem města. Zábava oblíbená po celém světě. V Čechách probíhá v Praze, Brně, Hradci Králové nebo Plzni.

DESKY, KTERÉ VÁS UVEDOU DO TÉMATU

- Gary Numan – *The Pleasure Principle* (1979)
- Bauhaus – *In The Flat Field* (1980)
- Cramps – *Songs The Lord Taught Us* (1980)
- Einstürzende Neubauten – *Kollaps* (1981)
- Public Image Ltd. – *Flowers Of Romance* (1981)
- Siouxsie And The Banshees – *Juju* (1981)
- The Cure – *Pornography* (1982)
- The Sisters Of Mercy – *First And Last And Always* (1985)
- Death In June – *N.A.T.O.* (1985)
- Lustmord – *Paradise Disowned* (1986)
- Front 242 – *Official Version* (1987)
- Dead Can Dance – *Within The Realm Of A Dying Sun* (1987)
- Nine Inch Nails – *Pretty Hate Machine* (1989)
- Alien Sex Fiend – *The Singles 1983-1995* (1995)
- Corvus Corax – *Cantus Buranus* (2005)

lí. Gotika je pouze za rohem. Nastává ekonomická recese a s ní další politické konflikty...

Současným epicentrem gotiky je každopádně Německo. Vytvořilo si novou škatulku Neue Deutsche Härte (doslova Nová německá tvrdost), v rámci níž kapely ve své hudbě spojují vlivy hard rocku, případně heavy metalu s elektronickou hudbou. Typický německý pochodový rytmus a texty zpívané převážně v rodném jazyce (tady je příbuznost s Neue Deutsche Welle) přinesli světu především Rammstein, kteří však postavili svoji hudbu na mixu inspirovaném rukopisem Oomph!, Die Krupps nebo dokonce Laibach. Šokující texty, šokující podívaná, hektolitry krve, to jsou propriety Eisbrecher, L'Âme Immortelle, Tanzwut nebo Unheilig, kteří udržují povědomí o gotice mezi mainstreamovými posluchači.

Británie v současné době zažívá další vlnu renesance gothic rocku, přičemž silným impulzem se smutným podtextem byla smrt dvacetileté gotičky Sophie Lancaster, jež byla v roce 2007 ukopána náctiletými chuligány v městečku Bacup pro svůj žánrový outfit. Deathrockové epicentrum západního pobřeží Spojených států prožívá nebyvalou obrodu, vlekou injekcí pro gotiku je i ruské temné podhoubí, vzepětí francouzské cold wave v rodné zemi či berlínský kvas, dívoce míchající staré s novým ve velmi nezvyklých konfiguracích.

Československá gotika

Gotici v Čechách a na Slovensku to nikdy neměli lehké. Většinová společnost se na ně dívá úkosem a ještě je dává dohromady s hudebními proudy, které jsou jí často ideově velmi vzdálené – s emaiři a metaláky. Přitom na začátku devadesátých let to vypadalo, že Československo bude gotikům podobně zaslíbená země jako sousední Německo. Do federativní republiky osvobozené od komunistů proudila jedna hudební veličina za druhou – The Cure, Siouxsie and The Banshees, Laibach, Front 242, Front Line Assembly, The Cassandra Complex a další.

Domácí scéna žila i bohatým domácím životem s dvěma vrcholy v podobě kytarového XIII. století a elektronické Vanessy. Přesto stačilo málo a pulzující skupina fanoušků se během pár let rozpadla na prvočinitele. Čím to? Dnes s odstupem začíná být teprve jasné, jak důležitou úlohu na „temné“ scéně hrála dvojice propagátorů, redaktorů časopisu Rock & Pop a moderátorů Radia 1 – řeč je Josefu Sedloňovi a Janě Kománkové. Především jejich zásluhou bylo možná v Praze zahlédnout téměř kompletní tvrdě elektronickou scénu a stranou nezůstala ani jemnější dark wave

vlna kapel jako In The Nursery nebo Current 93. Pak ale přišlo okouzlení nastupující vlnou taneční hudby a fanoušci se přes noc stali sirotky. Od druhé poloviny 90. let se aktivity na gotické scéně utlumily na naprosté minimum. I další redaktoři opustili temný píseček, a tak není divu, že i domácí produkce kopírovala nepříznivý vývoj a životem tepající scéna zmírala na úbytě.

Naštěstí příběh o české gotické subkultuře takto nekončí. Podobně jako v jiných oborech, i populární hudba se točí v jistých cyklech, které mezi sebou střídají optimističtější časy s těmi skeptičtějšími. V záplavě „blogů“, které zaplevelily internet romanticky kýčovitými obrázky a vzájemným osočováním, kdo je pravověrnější gotik, se v Čechách náhle objevil portál Sanctuary.cz. Po letech informačního pústu se gotiky chopilo médium píšící o této subkultuře v seriózním duchu. Navíc zprostředkovalo kontakt mezi českým skleníkem a bující realitou všude okolo.

Ano, i v Polsku nebo Maďarsku je gotická scéna na vyšší úrovni než v Čechách. Přesto domácí legendy Vanessa nebo XIII. století zažívají tučné roky. Vedle nich pak fungují například Lakeside X, The Last Days Of Jesus, Bratrstvo Luny, Depressive Disorder, Alvaréz Peréz, psychobilly Green Monster nebo tribálně dark ambientní Tábora radosti.

Povaha současné gotiky

„Kdybyste se mě zeptali, jak se daří gotice v Berlíně, asi bych musel říct, že už tu žádná velká scéna není. Máme tu ale příliv nových a mladších lidí, kteří se uchytili bez všech těch klasických postojů. Já poslouchám jenom elektronickou hudbu / já poslouchám jenom gotiku / já jenom středověk' nebo cokoli jiného – oni prostě poslouchají jakoukoliv muziku, která se jim líbí. Dokážou díky tomu i spolupracovat a vytvářet také vlastní hudbu. Máme tu tedy tuny a tuny velmi kreativních mladších kapel, umělců a performerů,“ odhaloval nedávno pro portál Sanctuary.cz současnost berlínské gotické scény jeden z jejich hybatelů, DJ a promotér Thomas Thyssen.

GOTICKÝ HUDEBNÍ SVĚT PŘIPOMÍNÁ KATOLICKOU CÍRKEV, KTERÁ TAKÉ SDRUŽUJE TISÍCE PROUDŮ.

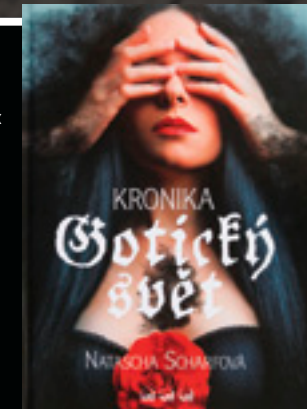
Prolínání dříve nedotknutelných žánrů, nový gotický crossover, je hybatelem současné temné subkultury. Dříve tradiční EBM je dnes okysličená synth popem nebo dokonce trancem v tzv. future popu, jenž už několikrát ve štatnaté podobě v Praze představili VNV Nation. Naopak tvrdá elektronika nakopnutá rovným techno rytmem a podpořena hardcorovým řevem je doménou aggrotech projektů, které se nebojí, stejně jako například norskoo-američtí Combichrist, doplnit živé koncerty o dvojici akustických bubeníků a nabroušeného kytaristu. Gothicrocková scéna přijala za svou fúzi s dark wave elektronikou, ale na druhou stranu se, jak už jsme naznačili u Neue Deutsche Härte, nebojí ani metalových impulzů. Aby však nedošlo k mýlce: populární gothic metal na způsob kapel Nightwish, Within Temptation nebo Lacuna Coil nemá s tradiční gotickou scénou

DOMÁCÍ ZDROJE INFORMACÍ O GOTICE

Natasha Scharf: Gotický svět (Volvox Globator, 2012) – stručná historie gotické subkultury, sympaticky reflektující dění i mimo žánrová epicentra

www.sanctuary.cz – každodenně upgradovaný portál věnovaný gotické subkultuře: aktuality, reportáže, rozhovory, recenze, profily

www.czscene.cz – promo portál projektů a kapel hlásících se k široké gotické rodině

téměř nic společného, což potvrzují všechny takto stylizované kapely, jež si do (doom)metalového fundamentu přibraly několik hudebních a vizuálních elementů.

Posledním impulzem gotiky je také jistá lolitovská stylizace, často prolutá kabaretními vlivy 30. let minulého století. Světové publikum si podmanila Amanda Palmer (ex-Dresden Dolls) nebo dřívější spoluhráčka Courtney Love, houslička Emilie Autumn, jež dnes objíždí svět se svou svitlou taneční převlečených v nákladných róbách z viktoriánské éry. Víbec korzet jako součást gotického outfitu je v kurzu více než kdykoliv předtím.

Delkou inspirací je celá řada japonských kapel, která gotický zlatodol přepracovala ujetě po svém – japonsky. Módní pojetí gotiky přineslo tzv. „Gucci gotiku“, s níž se spojená vlna witch housu mísící taneční odnože, temnou EBM, ambient a zpomalený hip-hop. Jednotliví temná estetika plná okultních symbolů a důraz na anonymitu jednotlivých projektů udělala z módního výstřelku možná větší senzaci než bylo zdravé.

IDM elektronika infikovaná industrialem přinesla vlnu illbientu – depresivní instrumentální elektroniku, soundtrack odlišně, defektní budoucnosti. Podobný účinek má i retrofuturistická vlna projektů, která za své vzala analogovou elektroniku, ponurost cold wave a gotický fundament. Ghost wave škatulka je na světě... A nesmíme ani zapomenout na steampunk a jeho současné pojetí budoucnosti viděné okem 19. století s párou, kůží, cylindry a ozubenými kolečky. Steampunk není sám o sobě hudebním žánrem. Za steampunkové kapely se tedy mohou považovat hudební skupiny, které se k žánru hlásí kostýmy, kulisami a třeba skládanými texty.

DJ a blogger Dodecahedron nedávno historii gotické subkultury shrnul do dvou vět. „Původní gotika byly prostě děti, které se nějak oblékaly a chodily pařit do klubů. Bum, a najednou je z toho tahle více než třicetiletá subkultura s obřími festivaly, subžánry, dokonce i napojením na středověké tržiště.“ A právě pro svoji dlouhou historii, a přece jen výstřednější audio i vizuální krustu je současná, tisíckrát rozvrásněná gotika pro středoproudého posluchače tak obtížně uchopitelná. Otcové zakladatelé by z toho měli radost. Znovu se totiž vyčleňuje z kolektivu a žije si v poklidu a přítmi život, který stále počítá s naší smrtí. ■

